

Destinasyonda Yaşayan Yerel Halkın Turistler Hakkındaki Algılarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Göbeklitepe Örneği

A Research On Determining The Perceptions Of Local People Living In The Destination About Tourists: The Case Of Göbeklitepe

Aydın ÜNAL, Kırklareli Üniversitesi, Türkiye, aydin-unal@hotmail.com
Orcid No: 0000-0002-6377-8587

Öz: Turistik destinasyonlarla ilgili akademik çalışmalar çoğunlukla turistlerin bakış açılarıyla destinasyonlardaki farklı değişkenlerin ve boyutların değerlendirilmesi perspektifinden yürütülmektedir. Ancak ilgili alanyazında destinasyonlarda sürekli ikâmet eden yerel halkın bakış açısıyla destinasyonlarına gelen turistleri değerlendirdikleri çalışmalar ise oldukça sınırlıdır. Bu çalışmada destinasyonlarda yaşayan yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden turistleri algı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Göbeklitepe destinasyonu ve çevresinde ikâmet eden, doğrudan veya dolaylı olarak turistik faaliyetlere katılan 450 yerel halktan katılımcıya 20 Ocak-4 Şubat 2020 döneminde yüz yüze iletişim kurularak anket formları ulaştırılmıştır. Anketlerden elde edilen veriler (420 anket) sosyal bilimler araştırmalarında yaygın bir biçimde kullanılan SPSS programında analize tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda katılımcıların çoğunluğunun turizmi destinasyonları için yararlı (%87) gördükleri ve destinasyonlarına gelen turistleri olumlu algıladıkları (%82) belirlenmiştir. Katılımcıların çok az bir kısmının ise turizmi destinasyonları için zararlı (%13) gördükleri ve destinasyonlarına gelen turistleri olumsuz algıladıkları (%18) tespit edilmiştir. Ayrıca destinasyonda yaşayan yerel halkın destinasyonlarına gelen turistleri; turist destinasyon uyumluluğu, turistlerin destinasyona ekonomik katkıları, turistlerin destinasyona karşı sorumlulukları, turistlerin destinasyona olumlu katkıları ve turistlerin destinasyona olumsuz etkileri boyutlarında değerlendirdikleri belirlenmiştir.

*Anahtar Kelimeler: Destinasyon Pazarlaması, Turist-Yerel Halk İlişkisi, Turist Algısı, Göbeklitepe
Jel Sınıflandırması: L80, L83, L89*

Abstract: Academic studies on touristic destinations are mostly carried out from the perspective of evaluating different variables and dimensions in the destinations from the viewpoints of tourists. However, the studies in which the local people, who constantly reside in the destinations, evaluate the tourists who come to their destinations from their own point of view, are quite limited. In this study, it is aimed to determine the levels of the perceptions of the local people living in the destination about the tourists who visited that destination. In this context, questionnaire forms were delivered to 450 participants among the local people who lived in Göbeklitepe destination and its surroundings and who participated directly or indirectly in touristic activities, in the period of 20 January-5 February 2020 by face to face communication. The data obtained from the questionnaires (420 questionnaires) were analyzed by use of the SPSS program, which is widely used in social sciences researches. As a result of the analyzes, it was determined that the majority of the participants considered the tourism to be useful for their destination (87%) and perceived the tourists coming to their destination positively (82%). It was determined that a few of the participants considered tourism harmful for their destination (13%) and perceived the tourists coming to their destination negatively (18%). In addition, it was determined that the local people living in the destination evaluated the tourists coming to their destination in terms of the dimensions of tourist-destination compatibility, economic contributions of tourists to destination, responsibilities of tourists to destination, positive contributions of tourists to destination and negative effects of tourists on destination.

*Keywords: Destination Marketing, Tourist-Resident Relationship, Perception of Tourist, Göbeklitepe
Jel Classification: L80, L83, L89*

1. Giriş

Bilgi iletişim, ulaşım ve diğer seyahatleri kolaylaştıran araçlarda yaşanan olumlu teknolojik gelişmelerle birlikte uzak mesafeler hızlı ve konforlu bir şekilde ulaşılabilir hale gelmiştir. Böylelikle küresel ölçekte turizme ve turistik faaliyetlere katılan insan sayısı ve dolayısıyla da turizmden elde edilen ekonomik gelirlerde ciddi oranda artışlar olmuştur (Emekli ve diğerleri, 2006: 2). Özellikle gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkeler bu gelirlerden daha fazla pay alabilmek adına daha çok destinasyonla turizm pazarlarına girmeye çalışmaktadırlar. Ancak bu hızlı değişimin ve ekonomik pay mücadelesinin destinasyonlara ekonomik katkılarının yanı sıra turizmin yapısı gereği çeşitli olumsuz etkileri de söz konusu olabilmektedir (Almeida Garcia ve diğerleri, 2015: 33; Güneş ve diğerleri, 2018: 411). Destinasyonlarda yürütülen turistik faaliyetler ve artan turist sayısı ile birlikte yerel halkın ekonomik gelirleri, iş ve istihdam olanakları (Yoon ve diğerleri, 2001), kadınların çalışma hayatına kazandırılması, modern yaşama geçişin sağlanması (Andereck ve diğerleri, 2011), yabancı dil öğrenme düzeylerinin ve genel eğitim seviyelerinin yükselmesi gibi olumlu kazanımları söz konusu olmaktadır (Kozak ve diğerleri, 2008). Ancak turistik faaliyetlerin destinasyonlarda trafik ve park sorunu, kalabalıklaşma, altyapı yetersizliği (Kozak ve diğerleri, 2008), suç oranının, alkol ve uyuşturucu kullanımının artması (Keskin ve diğerleri,

Makale Geçmişi / Article History

Başvuru Tarihi / Date of Application : 6 Şubat / February 2020

Kabul Tarihi / Acceptance Date : 24 Nisan / April 2020

© 2020 Journal of Yaşar University. Published by Yaşar University. Journal of Yaşar University is an open access journal. There is no conflict of interest or ethical concern regarding this publication.

2011), doğal güzelliklerin zarar görmesi, genel fiyatlarının artması, dil ve etnik çatışmaların yaşanması (Çelik, 2019) gibi yerel halk tarafından olumsuz algılanan ve değerlendirilen etkileri de söz konusudur (Kim ve diğerleri, 2020). Turizmin destinasyonlara olan olumlu katkılarının artırılması ve olumsuz etki algılarının azaltılmasında ise destinasyonda yaşayan yerel halkın özellikle dikkate alınması gerekmektedir (Duran, 2013). Yerel halkın destinasyonlarındaki turistik faaliyetlere, turistlere bakış açılarının ve kararlarının destinasyon planlarına ve turistik gelişim süreçlerine dâhil edilmediği durumlarda başarı şansı oldukça azalmaktadır (Biçici, 2014). Bu nedenle belirli aralıklarla yerel halkın destinasyonlarındaki turistik ziyaretçilerle ve faaliyetlerle ilgili algılarının ve değerlendirmelerinin ölçülmesi gerekmektedir (Nunkoo ve diğerleri, 2010; Gürsoy ve diğerleri, 2010; Akova, 2016). Bu çalışmada da destinasyonlarda yaşayan yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden turistleri algı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Göbeklitepe destinasyonu ve çevresinde ikâmet eden, doğrudan veya dolaylı olarak turistik faaliyetlere katılan yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden yerli turistleri algıları hazırlanan anket formu kapsamında belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan bu araştırmanın ilgili alanyazına, destinasyon yönetimlerine ve sonraki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü teorik anlamda Türkçe alanyazında görülen eksiklik ve uygulama anlamında ise Göbeklitepe destinasyonunda konu kapsamında yapılmış bir çalışmanın olmaması çalışmanın önemi olarak belirlenmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarından elde edilen veriler kapsamında ise çalışmanın destinasyon yönetim örgütlerine, planlamacılarına ve pazarlamacılarına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

2. Kavramsal Çerçeve

Akova (2006) Cumalıkızık destinasyonunda yaşayan yerel halkın turizme yönelik algılarını belirli periyot aralığında ölçmek amacıyla yürüttüğü çalışmasında yerel halkın turizme yönelik olumsuz algılarının ve bakış açılarının turistlerle paylaşılan zaman arttıkça olumlu hale geldiği sonucuna ulaşmıştır. Cengiz ve diğerleri (2007) Bodrum'da yaşayan 193 katılımcı ile yürüttükleri çalışmalarının sonuçlarına göre turizmin çevresel, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarının destinasyonlarda turizmin toplam etkilerine farklı düzeylerde katkı sağladıklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca turizmin destinasyona olan toplam olumlu etkileri arttıkça yerel halkın turistik faaliyetlere yönelik algılarının da olumlu hale geldiği belirlenmiştir. Alaeddinoğlu (2008) Sivas kentindeki yerel halkın turistlere ve turizm faaliyetlerine yönelik bakış açılarını belirlemek amacıyla 252 katılımcı ile gerçekleştirdiği çalışmasının sonucunda yerel halkın turizme ve turistlere sıcak, turizm alanında gerçekleştirilecek çalışmalara olumlu baktıkları ve gerekli desteği verecekleri sonucuna ulaşmıştır.

Keskin ve diğerleri (2011) Mustafapaşa (Sinassos) kasabasında yaşayan yerel halkın turizme bakış açılarını belirlemek amacıyla 500 katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarının sonucunda; yerel halkın turizmin ilgili destinasyonda çok fazla olumsuz etkisini algılamadıkları ancak turizmin destinasyona kısmen olumlu etkilerine rağmen destinasyonda turizm faaliyetlerine bağlı olarak fiyatların yükseldiği, alkol ve uyuşturucu kullanımının arttığı ve turizm amaçlı açılan disko ve bar gibi eğlence mekânlarının kasabanın değerlerini zedelediği şeklinde bir algının da varlığını tespit etmişlerdir. Çakıcı ve diğerleri (2014) Seferihisar destinasyonunda yaşayan 416 katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarının sonucunda; yerel halkın destinasyonlarındaki turistik faaliyetleri olumlu algıladıkları, turizmin hayat doyumlarına ve kalitelerine olumlu etki ettiğini düşündükleri belirlenmiştir. Çelikkanat ve diğerleri (2014) Bodrum destinasyonunda 386 katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında; yerel halkın destinasyonlarındaki turistik faaliyetleri olumlu algıladıkları ancak turizm kapsamında destinasyonun doğal ve kültürel çevresine zarar verecek uygulamalardan kaçınılması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Giritlioğlu ve diğerleri (2015) Gaziantep destinasyonunda 424 yerel halktan katılımcı ile yürüttükleri çalışmalarında; yerel halkın destinasyonlarındaki turizm faaliyetlerini ve turizm olgusunu olumlu algıladıkları, turistik faaliyetlerin destinasyonun kültürel yapısına, doğal güzelliklerine ve yemek kültürüne henüz zarar vermediği, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için reklam ve tanıtım faaliyetlerine ve tarihi yapıların restore edilmesine ağırlık verilmesi gerektiği sonucuna ulaşmışlardır. Dilek ve diğerleri (2017) Hasankeyf destinasyonunda yaşayan 347 yerel halktan katılımcı ile yürüttükleri araştırmalarının sonuçlarına göre yerel halkın destinasyonlarındaki turistik faaliyetlere destek verdikleri, turizmin destinasyonlarına olan sosyo-kültürel ve ekonomik katkılarından memnun oldukları sonuçlarına ulaşmışlardır.

Dündar ve diğerleri (2018) Türkiye'nin ilk cittaslow şehri olan Seferihisar'da yaşayan yerel halkın yavaş şehir felsefesi hakkındaki algılarını ölçmek amacıyla yürüttükleri çalışmalarının sonuçlarına göre; yerel halkın yavaş şehir felsefesinden ve beraberinde destinasyonlarının ekonomik olarak canlanmasından memnun oldukları ve destinasyonlarının çevresel, sosyal ve kültürel anlamda gelişim kaydettiğini düşündükleri ancak destinasyonlarında artan turistik faaliyetlerin ve ziyaretçi sayılarının destinasyonda çarpık yapılaşmanın başlamasına, bölgesel enflasyonun oluşmasına, araç trafiğinin, çevre kirliliğinin ve kalabalıklaşmanın artmasına neden olduğunu düşündükleri tespit edilmiştir. Olcay ve diğerleri (2018) Bitlis destinasyonunda yaşayan 984 yerel halktan katılımcı ile yürüttükleri çalışmalarında; yerel halkın destinasyonlarındaki turistik faaliyetlere bakış açılarının olumlu olmasına rağmen destinasyonun sahip olduğu turizm kaynaklarının turizme yeterince kazandırılmadığına inandıkları belirlenmiştir.

Akpulat ve diğerleri (2019) Çeşme destinasyonunda yaşayan 209 katılımcı ile gerçekleştirdikleri çalışmalarının sonuçlarına göre destinasyonlarında özellikle turizm sezonunun açık kaldığı dönem içerisinde yaşadıkları park yeri sorunu, trafik yoğunluğu, kalabalıklaşma, çarpık kentleşme, çevre ve gürültü kirliliği gibi sorunların turizm nedenli olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Walker ve diğerleri (2019) Japonya Kesenuma destinasyonuna gelen turistlerle ve destinasyonda yaşayan yerel halkla birlikte yürüttükleri çalışmalarında yerel halkın yavaş şehir felsefesi uygulamalarından ve beraberinde getirdiği turistik olanaklardan memnun oldukları ve ayrıca destinasyonun tercih

edilmesinde yöresel yiyeceklerin ve lezzetlerin önemli faktörlerden biri olarak öne çıktığını belirlemişlerdir. Kim ve diğerleri (2020) Güney Kore Jeje Adası'nda yaşayan 793 yerel halktan katılımcı ile yürüttükleri çalışmalarında yerel halkın destinasyonlarına gelen turistleri uyumluluk, ekonomik katkı, destinasyona karşı sorumlulukları, olumlu turistik katkı ve olumsuz turistik etki boyutlarıyla değerlendirmişlerdir. Araştırmada yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden turistlerin uyumluluk ve sorumluluk düzeylerini düşük, ekonomik katkı ve olumlu turistik katkı düzeylerini orta ve olumsuz turistik etki düzeylerini çok yüksek düzeyde algıladıkları belirlenmiştir.

İlgili alanyazında araştırma konusu ve amacı kapsamında yapılan araştırmaların sonuçlarına göre yerel halkın genel anlamda destinasyonlarındaki turistik faaliyetleri ve turistleri olumlu algıladıkları ve değerlendirdikleri, turistlerin varlığını destinasyonlarının gelişimi için bir araç olarak gördükleri ancak bazen destinasyonlarında turistik faaliyetlerle birlikte artan suç, alkol ve uyuşturucu kullanımı, trafik ve park sorunu ve doğal çevrenin bozulması gibi olumsuzluklardan dolayı turistlere yönelik algılarının da olumsuzlaşabileceği belirlenmiştir.

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın amacı ve kapsamı, araştırmanın veri toplama yöntemi, araştırma alanının seçim süreci, araştırma evreni ve örnekleme ve araştırmada uygulanan analizler detaylandırılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmada turistik destinasyonlarda yaşayan yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden turistleri algı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Göbeklitepe destinasyonu ve çevresinde ikâmet eden, doğrudan veya dolaylı olarak turistik faaliyetlere katılan yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden yerli turistleri algıları hazırlanan anket formu kapsamında belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırma Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın veri toplama sürecinde anket tekniğinden yararlanılmıştır. Yapılan bu çalışmada iki bölümden oluşan bir anket kullanılmıştır. Anketin ilk bölümü katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik yedi sorudan ve bu sorulara ilişkin cevaplandırıcının seçebileceği çoktan seçmeli ifadelerden oluşmaktadır. Anketin ikinci bölümü ise katılımcıların destinasyonlarını ziyaret eden turistleri algılarını belirlemeye yönelik Beş-Kesinlikle Katılıyorum ve Bir-Kesinlikle Katılmıyorum aralığında toplam 35 likert tipi ifadeden ve beş boyuttan oluşmaktadır. Ankette yer alan demografik soruların ve likert tipi ifadelerin oluşturulmasında Kim ve diğerleri (2020) yararlanılmıştır. Bu çalışmada anketin içerik geçerliğinin sağlanması amacıyla çeviri ve dil bilim konularında uzman ve yetkin kişilere danışılmıştır. Ayrıca çalışmada yapısal geçerliğin sağlanması adına anket ölçeği açıklayıcı faktör analizine ve normallik testlerine tabi tutulmuştur.

3.3. Araştırma Alanı Seçim Süreci

Göbeklitepe destinasyonunun araştırma alanı olarak seçilmesinde; 2018 yılı itibarıyla UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kabul edilmesi ve 2019 yılı itibarıyla de Türkiye'de Göbeklitepe Yılı ilan edilmesiyle ulusal ve uluslararası tanınırlığının ve bilinirliğinin artması, dünya tarihinin sıfır noktası olarak kabul edilmesi, dünyanın bilinen en eski ve en büyük tapınma merkezi olarak kabul edilmesi, etrafında yer alan Şanlıurfa Harran Ören Yeri, Şanlıurfa Kalesi ve Şanlıurfa Arkeoloji ve Haleplibahçe Mozaik Müzesi gibi diğer çekiciliklerin varlığı, Göbeklitepe ve sınırları içerisinde bulunduğu Şanlıurfa ilinin zengin tarihi, kültürel, doğal, gastronomik ve yerel zenginlikleri, son beş yıllık süreçte artan popülaritesi ve ilgili konu kapsamında destinasyonda daha önce bir çalışmanın yapılmamış olması etkili olmuştur (Göbeklitepe Örenyeri, 2020).

3.4. Araştırma Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Göbeklitepe destinasyonu ve çevresinde yaşayan yerel halkın bütünü oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini ise ilgili destinasyon ve çevresinde yaşayan, doğrudan veya dolaylı olarak turistik faaliyetlere katılan yerel halktan katılımcılar oluşturmaktadır. Ancak bu araştırmanın veri toplama süreci içerisinde (20 Ocak-4 Şubat 2020) ilgili destinasyonda yaşayan yerel halktan ne kadarının turistik faaliyetlerle uğraştığı tespit edilememiştir. Bu sebeple araştırma örneklemini hesaplamak için hedef kitledeki birey sayısının bilinmediğinden hareketle; $n = t^2 pq / d^2$ formülünden yararlanılmıştır ve 384 örneklemin araştırma için yeterli olacağı sonucuna ulaşılmıştır (Yazıcıoğlu ve diğerleri, 2007: 70). Hesaplanan örneklem büyüklüğüne ulaşmak için araştırma katılımcılarının belirlenmesi sürecinde olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kasti (kararsal-amaçlı) örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde; örneklem araştırmacının problemlerine cevap alacağına inandığı kişilerden (doğrudan veya dolaylı olarak turistik faaliyetlerle uğraşanlar) oluşturulur yani örnekleme dâhil edilecek kişilerin belirlenmesinde araştırmacının yargısı ölçüt olarak kabul edilir (Altunışık ve diğerleri, 2007: 132). Veri toplama süreci içerisinde cevaplayıcıların yönettiği toplam 450 anket formu destinasyon ve yerel halktan katılımcılara yüzyüze iletişim kurularak ulaştırılmıştır. Ancak geri dönüş sağlanan anketlerden 21 tanesi her soruya aynı cevabın kodlanması ve dokuz anket ise cevap kodlamalarının %50'sinden fazlasının boş bırakılmasından dolayı değerlendirme dışında bırakılmıştır. Araştırmanın değerlendirme kısmına 420 anket dâhil edilmiştir ve anketlerin geri dönüş oranı %93 olarak gerçekleşmiştir.

3.5. Araştırma Analizleri

Araştırma sonucunda anketlerden elde edilen veriler bilgisayara kaydedilerek veri seti oluşturulmuştur. İlgili veri seti SPSS istatistik veri programında analize tabi tutulmuştur. Araştırma anketinden elde edilen yerel halkın demografik değişkenlerine ilişkin veriler yüzde ve sıklık değerleriyle analiz edilmiştir. Sıklık analizinden sonra ölçekteki likert tipi ifadelerin güvenilirliği analiz edilmiştir. Değişkenlerin güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha katsayısından yararlanılmıştır. Güvenirlik analizinden sonra ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Katılımcılara İlişkin Bulgular

Araştırmanın örneklem özelliklerine ilişkin genel bir değerlendirmenin yapılabilmesi için öncelikle sıklık analizi yapılmıştır (Tablo 1). Katılımcıların %30,9'u kadın ve %69,1'i erkektir. Katılımcıların %22,6'sı 15-24 yaş aralığında, %66,7'si 25-60 yaş aralığında ve %10,7'si 61 yaş ve üzerindedirler. Katılımcıların %22,6'sı ilköğretim, %31'i lise, %17,8'i önlisans, %25'i lisans ve %3,6'sı lisansüstü düzeyde eğitime sahiptirler. Katılımcıların %20,2'si öğrenci, %51,2'si kendi işyerinde çalışan, %9,5'i özel sektör çalışanı, %6'sı kamu çalışanı ve %13,1'i emeklilerden oluşmaktadırlar. Katılımcıların %27,4'ü 2500 TL ve altında, %58,3'ü 2501 TL-5000 TL aralığında ve %14,3'ü 5001 TL ve üzerinde aylık gelire sahiptirler. Katılımcıların %86,9'u turizmi destinasyonları için yararlı ve %13,1'i turizmi destinasyonları için zararlı olarak algılamaktadırlar. Katılımcıların %82,1'inin destinasyona gelen turistlere bakış açısı olumlu iken %17,9'unun destinasyona gelen turistlere bakış açısı olumsuzdur.

Tablo 1. Araştırma Katılımcılarının Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Demografik Özellikler	Sayı (N)	Yüzde (%)	
Cinsiyet	Kadın	130	30,9
	Erkek	290	69,1
Yaş	15-24 Yaş Aralığı	95	22,6
	25-60 Yaş Aralığı	280	66,7
	61 Yaş ve Üzeri	45	10,7
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	95	22,6
	Lise	130	31,0
	Önlisans	75	17,8
	Lisans	105	25,0
	Lisansüstü	15	3,6
Meslek	Öğrenci	85	20,2
	Kendi İşyerinde Çalışan	215	51,2
	Özel Sektör Çalışanı	40	9,5
	Kamu Çalışanı	25	6,0
	Emekli	55	13,1
Aylık Gelir	2500 TL ve Daha Az	115	27,4
	2501 TL-5000 TL Arası	245	58,3
	5001 TL ve Üzeri	60	14,3
Turizmin Etkisini Değerlendirme	Yararlı	365	86,9
	Zararlı	55	13,1
Turistlere Bakış Açısı	Olumlu	345	82,1
	Olumsuz	75	17,9
Toplam	420	100	

4.2. Güvenirlik Analizi Bulguları

Bir araştırmada güvenirlik analizi; herhangi bir konuda örnekleme oluşturan birimler üzerinden veri toplamak amacı ile oluşturulan ifadelerin kendi aralarında tutarlı olup olmadığını test etmek amacıyla yapılır. Güvenirlik katsayısı 0-1 arası değerler alır ve elde edilen değer 1'e yaklaştıkça güvenirlik artmaktadır. Güvenirlik analizinde Split-Half, Guttman, Paralel, vb. yöntemlerde kullanılmakla birlikte araştırmalarda yaygın biçimde Alpha yönteminden yararlanılmaktadır (Ural ve diğerleri, 2005: 258). Bu araştırmada da kullanılan ölçeğin Alpha katsayısı ,882 olarak bulunmuştur. Elde edilen katsayı oranları ölçeğin güvenilir olduğuna işaret etmektedir.

4.3. Faktör Analizi Bulguları

Bu çalışmada açıklayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Faktör analizi ile Kaiser-Meyer-Olkin (KMO-Örnekleme Yeterlik İstatistiği) ve Bartlett's Test of Sphericity (Bartlett's Küresellik Testi) elde edilmektedir. Bartlett's küresellik testi faktör analizi yapabilmek için ifadeler arasında gerekli olan ilişki düzeyinin yeterli olup olmadığını göstermektedir (p<0,05). Aynı şekilde KMO örnekleme yeterliği de ifadeler arası korelasyonun faktör analizi için yeterli olup olmadığını

karar vermede kullanılır (Durmuş ve diğerleri, 2010: 79-80). Açıklayıcı faktör analizi sonucunda; sig. (p)=0,000 anlamlılık düzeyinde KMO değeri ,898 olarak belirlenmiştir. Ayrıca Barlett's Testi sonucu 3642,231 olarak tespit edilmiştir. Bu oranın düzeyi ve elde edilen KMO değeri örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli ve uygun olduğunu göstermektedir. Çalışmada hem faktör yükleri açısından küçük hem de katsayısı küçük ifadeler (communalities) değerlendirme dışı bırakılarak faktör analizinin geçerliğinin artırılması amaçlanmıştır. Yapılan bu iki işlem sonucunda ölçekte yer alan 35 ifadeden dördünün (turistler benimle sosyalleşebilirler, turistler kültürler arası daha iyi anlaşmaya katkı sağlar, turistler toprak ve bölge paylaşımı konusunda çatışmalara neden olur ve turistler destinasyonda ev fiyatlarının artmasına neden olur) ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir. Faktör analizi sonucunda özdeğeri birden büyük 31 ifadeden oluşan beş boyut belirlenmiştir. Bu boyutlar toplam varyansın %73,591'ini açıklamaktadır. Araştırmada elde edilen varyans oranı alinyasına göre kabul edilebilir bir düzeydedir (Altunışık ve diğerleri, 2007: 347). Araştırmada faktör analizine ilişkin boyutlar; Turist Destinasyon Uyumluluğu (TDU), Turistlerin Destinasyona Ekonomik Katkıları (TDEK), Turistlerin Destinasyona Karşı Sorumlulukları (TDKS), Turistlerin Destinasyona Olumlu Katkıları (TDOLK) ve Turistlerin Destinasyona Olumsuz Etkileri (TDOSE) olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2. Araştırma Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları (n=420)

<i>İfadeler</i>	<i>TDU</i>	<i>TDEK</i>	<i>TDKS</i>	<i>TDOLK</i>	<i>TDOSE</i>
Turistlerle yakın arkadaşlıklar kurmaya başladım.	,821				
Turistlerle iyi anlaşıyorum.	,816				
Turistlerle zaman geçirmeyi seviyorum.	,798				
Turistlerin çevremde olmasından memnunum.	,781				
Turistlerle güzel deneyimler paylaşmaya başladım.	,767				
Turistler arkadaş çevremle uyumlulardır.	,750				
Turistler çok arkadaş canlısı kişilerdir.	,734				
Turistlerle arkadaşça sohbet etmekten hoşlanıyorum.	,715				
Turistlerle iletişim kurmak ve sohbet etmek kolaydır.	,704				
Turistlerle arkadaş olabilirim.	,696				
Turistler Göbeklitepe'ye ekonomik kazanç sağlar.		,786			
Turistler Göbeklitepe'ye ilave gelir ve vergi sağlar.		,761			
Turistlerin Göbeklitepe'ye ekonomik faydaları neden oldukları ekonomik zararlardan daha fazladır.		,732			
Turistler Göbeklitepe için sürekli bir pazarlama ve reklam aracıdır.		,711			
Turistler Göbeklitepe destinasyonundaki turizm pazarını büyütür.		,689			
Turistler Göbeklitepe'de yerel topluma karşı saygılıdır.			,801		
Turistler Göbeklitepe'de buldukları sürece saygılı davranışlar sergiler.			,786		
Turistler Göbeklitepe'de yerel çevreye saygılıdır.			,753		
Turistler Göbeklitepe'de yaşayan yerel halka saygılıdır.			,724		
Turistler Göbeklitepe'nin yerel kültürüne saygılıdır.			,708		
Turistler Göbeklitepe'de daha çok kültürel etkinliğe katkı sağlar.				,754	
Turistler Göbeklitepe'de daha çok boş zaman faaliyetine katkı sağlar.				,728	
Turistler Göbeklitepe'de istihdamın sürekliliğini sağlar.				,709	
Turistler Göbeklitepe'de iş imkânlarını artırır.				,695	
Turistler Göbeklitepe'de yerel kültürün korunmasına katkı sağlar.				,681	
Turistler Göbeklitepe'de altyapı olanaklarının gelişmesine katkı sağlar.				,668	
Turistler Göbeklitepe'de çöp, gürültü, vb. kirliliğe neden olur.					,736
Turistler Göbeklitepe'de trafik, kaza, park sorunu, vb. neden olur.					,715
Turistler Göbeklitepe'de daha çok suça neden olur.					,703

Turistler Göbeklitepe’de doğal güzelliklere zarar verir.					,689
Turistler Göbeklitepe’de ürün fiyatlarını arttırır.					,676
<i>Özdeğerler</i>	7,421	4,348	2,226	1,978	1,234
<i>Güvenilirlik Analizi-Alpha</i>	,889	,868	,831	,848	,798
<i>Açıklanan Varyans (%)</i>	22,189	18,365	12,234	11,687	9,116
<i>Toplam Açık. Varyans (%)</i>			73,591		
<i>KMO Yeterliği</i>			,898		
<i>Bartlett’s Küresellik Değeri</i>			3642,231		
<i>Sig. p değeri</i>			0,000		

Yerel halkın araştırma ölçeği ifadelerini değerlendirme sonuçlarına göre (Tablo 3) yerel halkın; Göbeklitepe’ye ekonomik kazanç sağlar ($\bar{x}=4,61$), turistler Göbeklitepe’de altyapı olanaklarının gelişmesine katkı sağlar ($\bar{x}=4,61$), turistler Göbeklitepe’ye ilave gelir ve vergi sağlar ($\bar{x}=4,58$), turistler Göbeklitepe’de yerel kültürün korunmasına katkı sağlar ($\bar{x}=4,58$), turistlerin çevremde olmasından memnunum ($\bar{x}=4,56$), turistler Göbeklitepe’nin yerel kültürüne saygılıdır ($\bar{x}=4,55$), turistler Göbeklitepe’de iş imkânlarını arttırır ($\bar{x}=4,54$), turistlerle yakın arkadaşlıklar kurmaya başladım ($\bar{x}=4,51$), turistler Göbeklitepe için sürekli bir pazarlama ve reklam aracıdır ($\bar{x}=4,51$) ve turistlerle iyi anlaşıyorum ($\bar{x}=4,50$) ifadelerine katılımları oldukça yüksek ve pozitif düzeyde gerçekleşmiştir. Yerel halkın; turistler Göbeklitepe’de çöp, gürültü, vb. kirliliğe neden olur ($\bar{x}=3,98$), turistler Göbeklitepe’de trafik, kaza, park sorunu, vb. neden olur ($\bar{x}=3,98$), turistler Göbeklitepe’de ürün fiyatlarını arttırır ($\bar{x}=3,86$), turistler Göbeklitepe’de daha çok suça neden olur ($\bar{x}=3,76$) ve turistler Göbeklitepe’de doğal güzelliklere zarar verir ($\bar{x}=3,54$) ifadelerine katılımları ise düşük düzeyde ve yerel halkın diğer araştırma ifadelerine katılımları ise orta ve pozitif düzeyde ($\bar{x}=4,00-4,45$) düzeyde gerçekleşmiştir.

Tablo 3. Araştırma Ölçeği İfadelerini Katılımcıların Değerlendirmeleri (n=420)

<i>İfadeler</i>	<i>Ortalama</i> (\bar{x})	<i>Std.</i> <i>Sapma</i>
Turistlerle yakın arkadaşlıklar kurmaya başladım.	4,51	,41
Turistlerle iyi anlaşıyorum.	4,50	,41
Turistlerle zaman geçirmeyi seviyorum.	4,45	,42
Turistlerin çevremde olmaslarından memnunum.	4,56	,40
Turistlerle güzel deneyimler paylaşmaya başladım.	4,18	,44
Turistler arkadaş çevremle uyumlulardır.	4,09	,45
Turistler çok arkadaş canlısı kişilerdir.	4,11	,44
Turistlerle arkadaşça sohbet etmekten hoşlanıyorum.	4,23	,41
Turistlerle iletişim kurmak ve sohbet etmek kolaydır.	4,43	,40
Turistlerle arkadaş olabilirim.	4,19	,41
Turistler Göbeklitepe’ye ekonomik kazanç sağlar.	4,61	,39
Turistler Göbeklitepe’ye ilave gelir ve vergi sağlar.	4,58	,40
Turistlerin Göbeklitepe’ye ekonomik faydaları neden oldukları ekonomik zararlardan daha fazladır.	4,00	,46
Turistler Göbeklitepe için sürekli bir pazarlama ve reklam aracıdır.	4,51	,41
Turistler Göbeklitepe destinasyonundaki turizm pazarını büyütür.	4,11	,44
Turistler Göbeklitepe’de yerel topluma karşı saygılıdır.	4,01	,46
Turistler Göbeklitepe’de buldukları sürece saygılı davranışlar sergiler.	4,08	,45
Turistler Göbeklitepe’de yerel çevreye saygılıdır.	4,45	,42
Turistler Göbeklitepe’de yaşayan yerel halka saygılıdır.	4,35	,41
Turistler Göbeklitepe’nin yerel kültürüne saygılıdır.	4,55	,30
Turistler Göbeklitepe’de daha çok kültürel etkinliğe katkı sağlar.	4,40	,40
Turistler Göbeklitepe’de daha çok boş zaman faaliyetine katkı sağlar.	4,43	,40
Turistler Göbeklitepe’de istihdamın sürekliliğini sağlar.	4,34	,39
Turistler Göbeklitepe’de iş imkânlarını arttırır.	4,54	,40
Turistler Göbeklitepe’de yerel kültürün korunmasına katkı sağlar.	4,58	,40
Turistler Göbeklitepe’de altyapı olanaklarının gelişmesine katkı sağlar.	4,61	,39
Turistler Göbeklitepe’de çöp, gürültü, vb. kirliliğe neden olur.	3,98	,46
Turistler Göbeklitepe’de trafik, kaza, park sorunu, vb. neden olur.	3,98	,51
Turistler Göbeklitepe’de daha çok suça neden olur.	3,76	,52

Turistler Göbeklitepe’de doğal güzelliklere zarar verir.	3,54	,56
Turistler Göbeklitepe’de ürün fiyatlarını artırır.	3,86	,52

Yerel halkın araştırma boyutlarını değerlendirme sonuçlarına göre (Tablo 4) yerel halkın; turistlerin destinasyona olumlu katkıları (TDOLK) (\bar{x} =4,61), turistlerin destinasyona ekonomik katkıları (TDEK) (\bar{x} =4,56), turist destinasyon uyumu (TDU) (\bar{x} =4,52) ve turistlerin destinasyona karşı sorumlulukları (TDKS) (\bar{x} =4,51) boyutlarını yüksek ve pozitif değerlendirdikleri yerel halkın turistlerin destinasyona olumsuz etkileri (TDOSE) (\bar{x} =3,82), boyutunu ise düşük ve pozitif değerlendirdikleri belirlenmiştir.

Tablo 4. Araştırma Ölçeği Boyutlarını Katılımcıların Değerlendirmeleri (n=420)

Araştırma Boyutları	Ortalama (\bar{x})	Std. Sapma
Turist Destinasyon Uyumu (TDU)	4,52	,41
Turistlerin Destinasyona Ekonomik Katkıları (TDEK)	4,56	,41
Turistlerin Destinasyona Karşı Sorumlulukları (TDKS)	4,51	,42
Turistlerin Destinasyona Olumlu Katkıları (TDOLK)	4,61	,40
Turistlerin Destinasyona Olumsuz Etkileri (TDOSE)	3,82	,44

5. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada turistik destinasyonlarda yaşayan yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden turistleri algı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Göbeklitepe destinasyonu ve çevresinde ikâmet eden, doğrudan veya dolaylı olarak turistik faaliyetlere katılan yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden yerli turistleri algıları hazırlanan anket formu kapsamında belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler çerçevesinde yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların çoğunluğunun erkek (%69), 25-60 yaş aralığında (%67), ilköğretim (%23) ve lise (%31) düzeyinde eğitime sahip, kendi işyerinde çalışan (%51), 2501 TL-5000 TL aylık gelire sahip (%58), turizmi ve turistleri yaşadıkları yer için yararlı gören (%87) ve yaşadıkları yere gelen turistleri olumlu algılayan (%82) kişilerden oluştuğu belirlenmiştir. Yerel halkın turistleri ve turizm faaliyetlerini destinasyonları için yararlı görmeleri önceki çalışma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir (Dilek ve diğerleri, 2017; Ünal ve diğerleri, 2020). Araştırmada uygulanan faktör analizi sonuçlarına göre yerel halkın destinasyonlarına gelen turistleri algılama ölçeğinin boyutları olarak; Turist Destinasyon Uyumu (TDU), Turistlerin Destinasyona Ekonomik Katkıları (TDEK), Turistlerin Destinasyona Karşı Sorumlulukları (TDKS), Turistlerin Destinasyona Olumlu Katkıları (TDOLK) ve Turistlerin Destinasyona Olumsuz Etkileri (TDOSE) belirlenmiştir (Kim ve diğerleri, 2020). Destinasyonlarda yürütülen turizm ve turistik faaliyetlerle ilgili yerel halkın konuya bakışı ve turistleri değerlendirmeleri bireysel ve destinasyonlar nezdinde farklılıklar gösterebilmektedir. Ancak bu araştırmada yerel halkın turizmin olumlu katkıları (Dyer ve diğerleri, 2007) ve olumsuz etkileri (Gürsoy ve diğerleri, 2010) konusunda hemfikir oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yani özetle yerel halkın destinasyonlarını ziyaret eden turistlerle ilgili olarak destinasyonlarına turistlerin olumlu sosyal, kültürel ve ekonomik katkılarının olduğunu (Nunkoo ve diğerleri, 2016), turistleri kendileri ve destinasyonlarıyla uyumlu hissettikleri, turistleri sorumluluk sahibi olarak gördükleri ve turistlerin destinasyonlarına bir zararlarının olduğunu düşünmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yerel halkın özellikle turistlerin destinasyonlarına ekonomik kazanç sağlayacaklarına, altyapı olanakları geliştireceklerine, ilave gelir ve vergi sağlayacaklarına, yerel kültürün korunmasına katkı sağlayacaklarına, iş imkânlarını arttıracaklarına, destinasyonlar açısından bir pazarlama ve reklam aracı olacaklarına yönelik algıları oldukça yüksektir. Ayrıca yerel halkın turistlerle yakın arkadaşlıklar kurabildikleri, çevrelerinde turistlerin olmasından memnuniyet duydukları, turistlerin yerel kültürlerine saygılı davrandıkları ve turistlerle iyi anlaştıkları belirlenmiştir (Andreck ve diğerleri, 2005; Nunkoo ve diğerleri, 2013; Ünal ve diğerleri, 2020). Yerel halkın destinasyonlar açısından oldukça önemli olan bu olumlu algılarının katkılarından yararlanmak adına yerel turizm örgütleri, turizm planlamacıları ve pazarlamacıları çalışmalarını yürütmelidirler. Özellikle turistik yatırımların, altyapı çalışmalarının ve tanıtım faaliyetlerinin içeriğini turizmin algılanan olumlu yönleri kapsamında oluşturmaları ve bu noktalara odaklanmaları kaynakların doğru yönetilmesine ve çabaların optimize edilmesine katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan destinasyonlarda turizmin olumsuz ve yıkıcı etkileri olarak kabul edilen; çöp ve gürültü kirliliği, trafik sıkışıklığı, trafik kazası ve park sorunları, yerel ekonomide olağandışı fiyat artışları, suç oranlarını artması ve doğal çevreye zararları konusunda yerel halkın destinasyonlarındaki turistlerle ilgili değerlendirmeleri olumlu ve yapıcı düzeydedir. Bu durum 1995 yılında Alman arkeolog Klaus Schmidt tarafından kazılarına başlanan ve 2014 yılına kadar yoğun şekilde günümüzde de kısmen kazıları devam eden Göbeklitepe destinasyonunun hem destinasyon yaşam eğrisi modelinde henüz “başlangıç evresinde” olmasıyla (Buhalis, 2000: 105) hem de daha önce farklı destinasyonlarda konu kapsamında yapılmış çalışma sonuçları ile desteklenmektedir (Akova, 2006; Cengiz ve diğerleri, 2007; Keskin ve diğerleri, 2011; Çakıcı ve diğerleri., 2014; Çelikkanat ve diğerleri, 2014; Giritlioğlu ve diğerleri, 2015; Park ve diğerleri, 2015; Dilek ve diğerleri, 2017; Olcay ve diğerleri, 2018; Akpulat ve diğerleri, 2019). Destinasyonların yerel yönetimlerinin, asayiş birimlerinin ve turizm örgütlerinin turistik faaliyetlerle ilgili olarak genel anlamda yerel halk tarafından olumsuz algılanan veya destinasyona zarar verdiklerini düşündükleri; çöp, trafik, suç oranı, vb. hususları ortadan kaldıracak çalışmalara odaklanmaları, planlamalarını bu yönde yapmaları ve önleyici tedbirleri almaları, yerel halk nezdinde hassasiyet oluşturabilecek anlık

veya geçmişe dayalı önyargıları ve tutumları (etnik, dini, kültürel, vb. çatışmalar gibi) ortadan kaldıracak ve uyumu sağlayacak faaliyetlere öncelik vermeleri önem arz etmektedir.

Yapılan bu araştırmanın ilgili alanyazına, destinasyon yönetimlerine ve sonraki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çünkü teorik anlamda Türkçe alanyazında görülen eksiklik ve uygulama anlamında ise Göbeklitepe destinasyonunda konu kapsamında yapılmış bir çalışmanın yapılmamış olmaması çalışmanın önemi olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarından elde edilen veriler kapsamında ise çalışmanın destinasyon yönetim örgütlerine, planlamacılarına ve pazarlamacılarına yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Ancak araştırma maddi kaynaklar ve zaman sınırlılığında dolayı örneklem büyüklüğü alanyazında kabul edilen sınırlar içerisinde olmakla birlikte daha geniş bir örneklem büyüklüğüne uygulanamamıştır. Bu sebeple gelecekteki çalışmalarda araştırmaya dâhil edilecek örneklem kapsamının artırılması ve farklı milletlerden turistlerin de araştırmalara dâhil edilerek yerel halkın turistlerin milletlerine göre algı düzeylerinin belirlenmesine ve ilgili alanyazına olumlu katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akova, Orhan. (2006). "Yerel Halkın Turizm Etkilerini Algılamalarına Yönelik Bir Araştırma." *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1): 1-34.
- Akpulat, Adalet Nühket, ve Polat Üzümcü, Tülay. (2019). "Turistik Destinasyonlarda Turizmin Etkilerine Yerel Halkın Bakış Açısı: Çeşme Örneği." *Journal of Recreation and Tourism Research*, 6(4): 448-463.
- Alaeddinoğlu, Faruk. (2008). "Sivas Kentinde Halkın Turiste ve Turizme Bakışı." *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2): 1-23.
- Almeida, Garcia, Fernando, Balbuena, Vazquez, Antonia, and Cortez, Macias, Rafael. (2015). "Resident's Attitudes Towards the Impacts of Tourism." *Tourism Management Perspectives*, 13: 33-40.
- Altunışık, Remzi, Coşkun, Recai, Bayraktaroğlu, Serkan, ve Yıldırım, Engin. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (Geliştirilmiş Beşinci Baskı)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Andereck, Kathleen, Valentine, Karin, Knopf, Richard, and Vogt, Christine. (2005). "Residents' Perceptions of Community Tourism Impacts." *Annals of Tourism Research*, 32(4): 1056-1076.
- Andereck, Kathleen, and Nyaupane, Gyan. (2011). "Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions Among Residents." *The Journal of Travel Research*, 50(3): 248-260.
- Biçici, Fırat. (2014). "Datça Yerel Halkının Sürdürülebilir Turizm Gelişimine ve Turizm İşletmelerine Yönelik Tutumları." *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 10(1): 19-35.
- Buhalis, Dimitrios. (2000). "Marketing the Competitive Destination of the Future." *Tourism Management*, 22(1): 97-116.
- Cengiz, Ekrem, ve Kırkbir, Fazıl. (2007). "Yerel Halk Tarafından Algılanan Toplam Turizm Etkisi ile Turizm Desteği Arasındaki İlişkiye Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi." *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1: 19-37.
- Çakıcı, Celil, Yenipınar, Uysal, ve Benli, Sercan. (2014). "Yavaş Şehir Hareketi: Seferihisar Halkının Tutum ve Algıları ile Yaşam Doyumları." *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 11(3): 26-41.
- Çelik, Sedat. (2019). "Does Tourism Reduce Social Distance? A Study on Domestic Tourists in Turkey." *Anatolia*, 30(1): 115-126.
- Çelikkanat, Nazik, ve Güçer, Evren. (2014). "Yerel Halkın Turizme Bakış Açısı: Bodrum İlçesi Örneği." *15. Ulusal Turizm Kongresi*, Kasım 13-16, Ankara, Türkiye.
- Dilek, Emre Sebahattin, Çoban, Ömer, ve Harman, Serhat. (2017). "Hasankeyf Halkının Turizmin Gelişimine Yönelik Tutumu." *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 6(2): 59-72.
- Duran, Erol. (2013). "Yerel Halkın Sürdürülebilir Turizm Gelişimine Yönelik Tutumları: Bozcaada Örneği." *Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi*, 3(2): 77-79.
- Durmuş, Beril, Yurtkoru, Serra, ve Çinko, Murat. (2007). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi (Tıpkı Üçüncü Basım)*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Dündar, Yusuf, ve Sert, Ayşe, Nevin. (2018). "Yerel Halkın Yavaş (Sakin) Şehir Hakkındaki Algıları: Seferihisar'da Nitel Bir Araştırma." *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(4): 74-91.
- Dyer, Pam, Gürsoy, Dogan, Sharma, Bishnu, and Carter, Jennifer. (2007). "Structural Modeling of Resident Perceptions of Tourism and Associated Development on the Sunshine Coast, Australia." *Tourism Management*, 28(2): 409-422.
- Emekli, Gözde, İbrahimov, Aydın, ve Soykan, Fisun. (2006). "Turizmde Küreselleşmeye Coğrafi Yaklaşımlar ve Türkiye." *Ege Üniversitesi Ege Coğrafya Dergisi*, 15: 1-16.
- Giritlioğlu, İbrahim, ve Bulut, Elmas. (2015). "Yerel Halkın Bakış Açısına Göre Gaziantep Turizmi ve Sürdürülebilirlik." *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5(1): 25-31.
- Göbeklitepe Örenyeri. (2020). "Göbeklitepe Örenyeri Bilgileri." <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=SGT01&DistId=SGT>, Erişim Tarihi: 31 Ocak 2020.
- Güneş, Erkan, ve Alagöz, Gürkan. (2018). "Yerel Halkın Turizm Algısı: Erzincan'da Bir Araştırma." *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15: 409-442.
- Gürsoy, Dogan, Chi, Christina, and Dyer, Pam. (2010). "Locals' Attitudes Toward Mass and Alternative Tourism: the Case of Sunshine Coast, Australia." *Journal of Travel Research*, 49(3): 381-394.
- Keskin, Emrah, ve Çontu, Mehmet. (2011). "Mustafapaşa (Sinassos) Kasabasında Yaşayan Halkın Turizme Bakış Açısını Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması." *Aksaray Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(2): 37-55.
- Kim, Gyunghoon, Duffy, Laruen, and Moore, Dewayne. (2020). "Tourist Attractiveness: Measuring Residents' Perception of Tourists." *Journal of Sustainable Tourism*, 1-19.
- Kozak, Nazmi, Kozak, Akoğlan, Meryem, ve Kozak, Metin. (2008). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar (Gözden Geçirilmiş 7. Baskı)* Ankara: Detay Yayıncılık.
- Nunkoo, Robin, and Ramkinson, Haywante. (2010). "Resident's Satisfaction with Community Attributes and Support for Tourism." *Journal of Hospitality and Tourism Research*, 35: 171-190.
- Nunkoo, Robin, Smith, Stephen, and Ramkissoon, Haywante. (2013). "Residents' Attitudes to Tourism: A Longitudinal Study of 140 Articles from 1984 to 2010." *Journal of Sustainable Tourism*, 21(1): 5-25.
- Nunkoo, Robin, So, Kevin, and Kang, Fung. (2016). "Residents' Support for Tourism: Testing Alternative Structural Models." *Journal of Travel Research*, 55(7): 847-861.
- Olçay, Atınç, ve Araboğa, Yeşim. (2018). "Bitlis İlinin Turizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Turizm Olgusuna Bakış Açısı." *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(57): 945-961.

- Park, Eerang, and Kim, Sangkyun (2015). "The Potential of Cittaslow for Sustainable Tourism Development: Enhancing Local Community's Empowerment." *Tourism Planning&Development*, 13(3): 351-359.
- Ural, Ayhan, ve Kılıç, İbrahim. (2005). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünal, Aydın, Çelen, Onur, Bayar, Baran Sinan, ve Tuna, Muharrem. (2020). "Cittaslow Destinasyonlarında Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Değerlendirmelerine Yönelik Bir Araştırma: Vize Örneği." *Kıtalararası Turizm Yönetimi Konferansı (MTCOON)*, 2-5 Nisan, Antalya, Türkiye.
- Walker, Therez, ve Timothy, Lee. (2019). "Visitor and Resident Perceptions of the Slow City Movement: The Case of Japan." *International Journal of Tourism Sciences*, 19(2): 112-127.
- Yazıcıoğlu, Yahşi, ve Erdoğan, Samiye. (2007). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Genişletilmiş İkinci Baskı)*. Ankara:Detay Yayıncılık.
- Yoon, Yooshik, Gursoy, Dogan, and Chen, Joseph. (2001). "Validating a Tourism Development Theory with Structural Equation Modeling." *Tourism Management*, 22: 363-372.